

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

1/S-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/1 (5) – 2025

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urinbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Мадреймов Фархат Махсетбаевич</i> СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА В КАРАКАЛПАКСТАНЕ В 1920-1924 ГОДАХ	12-18
<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> АНТРОПОЛОГИЯ ИМПЕРСКОЙ ВЛАСТИ: ХАКЕНТСКИЕ ЗЕМЛИ И АДВОКАТ С. ЛАПИН	19-23
<i>Чориев Шохрух Холтура угли</i> ИСТОРИОГРАФИЯ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРКЕСТАНСКОГО ГЕНЕРАЛ- ГУБЕРНАТОРСТВА В 40-90-Е ГОДЫ XX ВЕКА	24-35
<i>Najmiddinov Boburmirzo Zuhridin o'g'li</i> SOVET HOKIMIYATINING 1917-1943-YILLARIDA O'ZBEKISTON SSR DA AMALGA OSHIRGAN DINIY SIYOSATI	36-43
<i>Esonova Nilufar</i> SANOAT SOHASIDA XALQARO HAMKORLIK MUNOSABATLAR TARIXINING O'RGANILISHI: TAHLIL VA NATIJALAR (1991-2018-YILLAR)	44-47
<i>Qarshiyev Ahmad, Jumayev Abdimo'min, Bebitov Maqsud</i> DENOV BEKLGIDA MAVJUD JOY NOMLARIGA OID MULOHAZALAR	48-55
<i>Qurbonov Abbos</i> MUSTAQILLIKNING DASTLABKI YILLARIDA QASHQADARYODA YENGIL SANOAT SOHASIDA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR VA ULARNING NATIJALARI	56-59
<i>Abduraimova Sabohat Ergash qizi</i> BUXORO AMRLIGI DAVRIDA CHIROQCHI BEKLIGI AHOLISINING TURMUSH TARZI	60-65

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Karjavova Xurshida Abdumalikovna</i> MAHALLA INSTITUTINING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	66-73
<i>Pardayev Erkin Egamberdi o'g'li</i> XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISHNING INNOVATSION USULLARI	74-82
<i>Palvanbayev Umidbek O'ktam o'g'li</i> O'ZBEKISTON POCHTA BOZORIDA XUSUSIY POCHTA KORXONALARINING TUTGAN O'RNI (BTS, DMS, EMU POCHTALARI MISOLIDA)	83-86
<i>Чинорова Шаҳодат Мансур кизи, Нормуродов Хусан Эшмахматович</i> ЗНАЧЕНИЕ ТАРГЕТИРОВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ	87-93
<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> GREEN BONDS: FINANCING RESOURCE CONSERVATION FOR A SUSTAINABLE FUTURE IN FARMING IN UZBEKISTAN	94-108

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Rashidova Dilfuza Ganievna

XIX ASR O'ZBEK SHOIRALARINING IJODIDA GUMANISTIK G'OYALAR
VA IJTIMOYIY-FALSAFIY QARASHLAR 109-113

Ochilova Nigora Ruzimuratovna

GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHNING IQTISODIY-IJTIMOYIY OMILLARI 114-118

Samadov Jonmurod

JALOLIDDIN RUMIY ASARLARIDA FALSAFIY TUSHUNCHALAR VA ULARNING
ILMIY–METODOLOGIK TAHLILI 119-123

Kdirbaev Baxadir Berdaxovich

AXBOROT JAMIYATI VA MEDIA-MADANIYATNING NAZARIY-FALSAFIY
TUSHUNCHASI 124-131

Kurbanbaeva Ulbosin Jumag'aliyevna

EKOLOGIK XAVFSIZLIK TUSHUNCHASINING MOHIYATI VA XUSUSIYATLARI 132-136

Narzukulova Ferangiz Rustamjonovna

ILMIY TIL VA FALSAFIY TERMINOLOGIYA: SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH
TENDENSIYALARI 137-141

Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich

IJTIMOYIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON
SALOHIYATIGA TA'SIRI 142-148

Султанов Бахтиёр Бахтиёрович

ОБРАЗ ФИЗИЧЕСКОЙ РАЗВИТОЙ, ГЕРОИЧЕСКОЙ ЛИЧНОСТИ
В ЭПОХУ АНТИЧНОСТИ 149-153

Bozorov Suxrob Komilovich

MA'NAVIY TRANSFORMATSIYANING ISTIQBOLLARI: INNOVATSION
G'OYA VA LOYIHALAR 154-157

Kimsanbayeva Shaxnoza Bakridinovna

MILLIY O'ZLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIK: ZAMONAVIY JAMIYATDAGI
O'ZARO TA'SIRLAR 158-163

Muxamedjanova Lalixon

GLOBALASHUV VA MADANIYATLARARO ARALASHUV 164-172

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Isanova Feruza Tulqinovna

INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID
LEKSIK BIRLIKLARNING DIAKRON TADQIQI 173-180

Mahmudova Umida Ural qizi

INTERNET DISKURSIDA FOYDALANILADIGAN EMOJILARNING LISONIY
VA MADANIY JIHATLARI 181-189

Madalov Navruz Ergashevich

IMPORTANT SUBJECTS OF COMPARATIVE AND CONTRASTIVE PHILOLOGICAL
STUDIES AND TRANSLATION DIFFICULTIES OF STRUCTURAL–SEMANTIC
MODELS OF PROVERBS 190-194

Ubaydullayev Normuhammad Xasanovich

XOTIRANOMALARDA ZAMON VA MAKON MASALASI 195-198

<i>Ochilova Habiba Akramovna</i> ISSUES IN THE CLASSIFICATION OF QUESTION SENTENCE TYPES IN LINGUISTICS ...	199-207
<i>Muxammadieva Mashxura, Amirqulova Gulxayo</i> FILOLOGIK TADQIQOTLARNING ZAMONAVIY TIBBIY TARJIMA VA TALQINGA TA'SIRI	208-213
<i>Karabaeva Barno Bobir qizi</i> A COMPARATIVE ANALYSIS OF METAPHORICAL EXPRESSIONS REFLECTING PERCEPTION IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	214-219
<i>Aхунбабаева Наргиза Хамиджановна</i> ЛИНГВОПРАГМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПЕРЕВОДОВ ИСТОРИЧЕСКИХ И АРХАИЧНЫХ СЛОВ В ДОКУМЕНТАЛЬНО-ИСТОРИЧЕСКОЙ ПОВЕСТИ «ВЛАСТИТЕЛЬ СЕМИ СОЗВЕЗДИЙ»	220-226
<i>Turdaliyeva Shahnoza O'ktamovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SON-GIBRID MAQOLLARNING LEKSIK-SEMANTIK TAHLILI	227-236
<i>Mansurova Shohista Isroilovna</i> OT OBRAZI TUSHUNCHASI (ZAMONAVIY O'ZBEK VA JAHON ADABIYOTI MISOLIDA)	237-241
<i>Davranov Akmal Akramjonovich</i> IJTIMOIY TENGLIK TUSHUNCHASI (INGLIZ UTOPIYALARI VA O'ZBEK DOSTONLARI MISOLIDA)	242-246
<i>Yuldasheva Aziza Yuldashevna</i> TARJIMASHUNOSLIKDA PRAGMATIKANING O'RNI	247-252
<i>Mirvaliyeva Malika Zoid qizi</i> SEMANTIKANING TARJIMADAGI AHAMIYATI	253-257
<i>Sidiknazarova Zulfiya Mirsharapovna</i> JADID ADABIYOTI VA MODERNIZATSIYA JARAYONLARI	258-262
<i>Ruzibayeva Aziza Kahramanovna</i> THE MOOD OF LONGING FOR FREEDOM IN THE AGE OF BYRON	263-266
<i>Narzikulova Rayhona Ahmadovna</i> THE PRAGMATIC FUNCTIONS OF IRONY	267-271
<i>Najmiddinov Muhammadjon</i> O'ZBEK TILIDA KO'P MA'NOLILIK, SINONIMIYA, OMONIMIYA VA ULARNING ELEKTRON TEZAURUSDA AKS ETISHI	272-278
<i>Achilov Oybek Rustamovich</i> LEKSIK-SEMANTIK DEVIATSIYA ILGARI SURISH VOSITASI SIFATIDA	279-284
<i>Tashpulatova Mukambar Axmetovna</i> KOMPYUTER LINGVISTIKASI VA SUN'IY INTELLEKTNING TILGA TA'SIRI	285-289
<i>Normamatov Farrux, Toshpo'latova Xusniya</i> GLOBAL KESIMDA INGLIZ MADANIYATINING LINGVOKULTUROGIK JIHATLARI	290-293
<i>Shonazarova Gulnoza, Madiyeva Madina</i> THE ROLE OF INTERNET RESOURCE IN IMPROVING TEACHING FOREIGN LANGUAGE: METHODOLOGICAL ANALYSIS AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS	294-297

<i>Jo'rayeva Lola Tolibdjonovna</i> IJTIMOIY TARMOQLARDA NEOLOGIZMLARNING BUGUNGI KUNDAGI QO'LLANILISHI	298-302
<i>Saitxanova Aziza Xolmuxamedovna</i> TA'M VA TIL O'RTASIDAGI MUVOZANAT: TAOM DISKURSINING TARJIMA QIYINCHILIKLARI VA YECHIMLARI	303-307
<i>Axmedov Shaxzod, Nazarov Vafokul</i> NEOLOGIZMLAR TADQIQI TARIXIGA DOIR	308-312
<i>Mustafayeva Sojida Ulashevna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARDA MERONIMIK MUNOSABATLI SO'ZLARNING LEKSIKOGRAFIK TALQINLARI	313-321
<i>Buriyeva Muxayyo Zokir qizi</i> COMPARATIVE ANALYSIS OF MEAT IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	322-326
<i>Berdikulova Shaxnoza Ruziqulovna</i> YORDAMCHI SO'ZLARNING SHAKLIY XUSUSIYATLARIGA KO'RA TURLARI VA YASALISHI: BOG'LOVCHILAR	327-330
<i>Shokirova Gulbahor Alimovna</i> NEMIS TILINI O'QITISHDA YANGI YONDASHUVLAR	331-334
<i>Najmidinova Nafisa Ulja qizi</i> O'ZBEK TILIDA SO'ZLASHUVCHILARGA ITALYAN TILINI O'RGATISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	335-339
12.00.00 - YURIDIK FANLAR	
<i>Утемурастов Махмуд Ажимурастович</i> СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ТРАНСФОРМАЦИИ ПРАВА (ОТ ТРАДИЦИОННОГО К ЦИФРОВОМУ ПРАВУ)	340-344
<i>Masadikov Sherzodbek</i> ENFORCEMENT OF ARBITRATION AGREEMENT UNDER UZBEK LAW	345-351
<i>Alieva Kamola Ravshanovna</i> ONLINE GENDER-BASED VIOLENCE IN UZBEKISTAN: GAPS IN LEGISLATION AND THE PATH FORWARD	352-363
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li</i> KONTRABANDA UCHUN JAVOBGARLIK TO'G'RISIDAGI QONUNCHILIK EVOLYUTSIYASI: TARIXIY-HUQUQIY TAHLIL	364-372
<i>Ходжаева Ширин</i> ЮРИДИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ВСЕМИРНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА	373-378
<i>Каюмова Асаля Султномуродовна</i> ЭЛИТА ИНДУСТРИИ ВЕНЧУРНОГО КАПИТАЛА	379-384
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Bobur</i> ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA KIBERXAVFSIZLIK STRATEGIYALARINING SHAKLLANISHI VA SAMARADORLIGI: MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH CHORALARINING RIVOJLANISHI VA NATIJADORLIGI TAHLILI	385-392

<i>Суннатиллаева Сарвиноз Иззатулло кизи</i> ДИСКРЕЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ В ЕВРОПЕЙСКОМ СОЮЗЕ И СОВЕТЕ ЕВРОПЫ: ПРЕДЕЛЫ, КОНТРОЛЬ И СУДЕБНАЯ ПРАКТИКА	393-400
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> CHET ELLIK INVESTORLARNING HUQUQIY MAQOMI HAMDA ULARNI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASH BO'YICHA IMTIYOZ VA PREFERENSIYALAR BERISH	401-406
<i>Raximbayev O'tkir Fayzullayevich</i> YANGI O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDAGI QONUNCHILIKNI TAKOMILLASHTIRISH MASALASIGA NAZAR	407-414
<i>Ubaydullayev Abror Qutpilla o'g'li</i> HOZIRGI ZAMON ISLOM MOLIYA HUQUQI VA AN'ANAVIY HUQUQIY TIZIMLAR O'RTASIDAGI QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	415-423
<i>Zokirov Sardorjon Karimjon ugli</i> PROCEDURAL FEATURES OF PARTICIPATION DEFENSE COUNSEL AT THE PRELIMINARY INVESTIGATION	424-430
<i>Axmedova Guliruxsor Ravshanovna</i> BOLANI OLIB BERISH VA UCHRASHTIRISH BILAN BOG'LIQ ISHLARNI KO'RIB CHIQISH BO'YICHA SUD VA HUQUQIY AMALIYOTNING DOLZARB MUAMMO VA YECHIMLARI	431-436
<i>Zoilboyev Javlon Karimjon o'g'li</i> MA'MURIY SUD ISHLARINI YURITISHDA QONUNIY KUCHGA KIRGAN SUD HUJJATLARINI YANGI OCHILGAN HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISH YUZASIDAN ISH YURITISH MAZMUNI	437-441
<i>Hakimov Sunnat Furqat o'g'li</i> SPORT JAMOAT BIRLASHMALARINING HUQUQIY TAHLILI	442-445
<i>Файзиев Фарход Фуркат угли</i> ЗНАЧИМОСТЬ ЭЛЕКТРОННОЙ ТОРГОВЛИ В СОВРЕМЕННЫХ ГРАЖДАНСКО-ПРАВОВЫХ УСЛОВИЯХ	446-452
<i>Файзиева Гулрух Мухаммади кизи</i> МЕХАНИЗМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ ЖИЛИЩА	453-459
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Polvonov Baxtiyor Zaylobidinovich</i> TIBBIYOT UNIVERSITETLARIDA «MODDALARNING NURLANISH SPEKTRINI O'RGANISH» MAVZUSINI IT TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA NAMOYISH ETISH MASALALARI	460-466
<i>Hamdamova Nozima Muqimovna</i> BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHISI KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	467-475
<i>Zulfixarov Ilxom Maxmudovich, Zulfikorova Munajat Mirzaxmatovna</i> IQTISODIY-IJTIMOYIY GEOGRAFIK BILIMLAR BERISHDA MATEMATIK METODLARDAN FOYDALANISH	476-481
<i>Qurbonova Nigina Boboxo'jayevna</i> ESDALIKLAR — SADRIDDIN AYNIYNING UMR VA XOTIRA KITABI	482-488

<i>Toshtemirova Saodat Abdurashidovna</i> KLAster TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI	489-494
<i>Inoyatov Odiljon Sabitovich</i> TEKISLIKlARNING O'ZARO PARALLELLIGI	495-500
<i>Жумамуратова Аубахар Нурмуханбетовна</i> СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА РАЗВИТИЯ КОГНИТИВНЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНЫХ СВЯЗЕЙ	501-508

Received: 15 February 2025
Accepted: 20 February 2025
Published: 25 February 2025

Article / Original Paper

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR TEACHING HISTORY SUBJECTS IN THE CLUSTER SYSTEM

Toshtemirova Saodat Abdurashidovna

Associate Professor of the Department of History,
Chirchiq State Pedagogical University, p.f.f.d. (PhD)

Abstract. This article analyzes the pedagogical conditions for the integrative teaching of history subjects within the framework of the cluster education system. The study explores mechanisms for improving the educational process through interdisciplinary integration, innovative technologies, and professionally oriented education. Additionally, the article discusses the role of the cluster system in enhancing the quality of education and its alignment with international standards. The paper proposes directions for effectively transmitting historical knowledge through visual and practical approaches, integrating education with industry, and utilizing information technologies efficiently in the learning process.

Keywords: cluster system, history education, pedagogical conditions, interdisciplinary integration, innovative technologies, information technologies, industrial integration in education, educational methodology.

KLASTER TIZIMIDA TARIX FANLARINI O'QITISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Toshtemirova Saodat Abdurashidovna,

Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Tarix kafedrasi dotsenti, p.f.f.d. (PhD)

Annotatsiya. Mazkur maqolada klaster ta'lim tizimi doirasida tarix fanlarini integrativ o'qitishning pedagogik shart-sharoitlari tahlil qilingan. Tadqiqotda ta'lim jarayonining fanlararo integratsiya, innovatsion texnologiyalar va kasbiy yo'naltirilgan ta'lim vositasida takomillashtirish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, klaster tizimining ta'lim sifatini oshirishdagi roli va uning xalqaro standartlarga moslashtirilishi masalalari muhokama qilingan. Tarixiy bilimlarni vizual va amaliy yondashuvlar orqali uzatish, ta'lim jarayonida sanoat integratsiyasi va axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish yo'nalishlari tavsifiya etilgan.

Kalit so'zlar: klaster tizimi, tarix ta'limi, pedagogik shart-sharoitlar, fanlararo integratsiya, innovatsion texnologiyalar, axborot texnologiyalari, ta'limda sanoat integratsiyasi, ta'lim metodologiyasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI1Y2025N75>

Kirish. Mustaqillik yillari O'zbekiston xalqlarining tarixiy an'analari va ma'naviy boyliklarini qayta tiklash va yangi mazmun bilan boyitishga qaratilgan davr sifatida ta'lim sohasida tub o'zgarishlarni amalga oshirish imkoniyatini yaratdi. O'zbekiston Respublikasi prezidenti Sh. M. Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek, "Buyuk tarixda hech narsa izziz ketmaydi. U xalqlarning qonida, tarixiy xotirasida saqlanadi va amaliy ishlarida namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham u qudratlidir. O'z tarixini bilgan, undan ruhiy quvvat oladigan xalqni yengib bo'lmaydi"[1]. Mustaqillik sharofati bilan Respublikamiz umumta'lim maktablarida o'qitiladigan tarix fanining asosiy mazmuni ikki yo'nalishda: Jahon tarixi va O'zbekiston tarixi bosqichlarini o'rganishni tashkil etdi. O'quvchilarga haqqoniy tarix xususida bilim berish

ularda bugungi mustaqil demokratik jamiyatning qadr qimmatini anglab yetish hissini uyg'otadi. Bunday ulug'vor maqsadlarni amalga oshirishda tarix fanining samaradorligini oshirish muhim ahamiyatga ega.

2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning Harakatlar strategiyasida ta'lim sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish va mehnat bozori talablariga mos yuqori malakali kadrlarni tayyorlash vazifalari belgilandi [2]. Ta'lim jarayonida uzluksiz ta'lim tamoyili asosida ta'limning maqsad va mazmunini uzviy ravishda shakllantirish, klaster yondashuvlari va fanlararo integratsiyani ta'minlash muhim ahamiyat kasb etdi. Xususan, tarix fanini o'qitish milliy asosga qurilib, uzluksiz ta'lim tamoyillariga asoslangan ta'lim klasterlari tizimi joriy qilindi. Bu jarayon tarixiy ongini rivojlantirish, tanqidiy fikrlash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan edi.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodologiyasi. Respublikamizda pedagogik ta'lim innovatsion klasterining ilmiy-nazariy asoslari, uning uzluksizlik, uzviylik va izchillik bilan bog'liq yangi innovatsion tuzilma sifatidagi tavsifi va amaliyotga tatbiq etish mexanizmlari G'.Muxamedov [11-12], Sh.Mardonov [10], U.Xodjamqulov [7], J.Usarov [18], Sh.Botirova [5] larning ishlarida muayyan darajada yoritilgan. Uzluksiz ta'limda tarix fanlarini o'qitish samaradorligini oshirish bo'yicha, xususan, bo'lajak tarix o'qituvchilarining o'quvchilarda tarixiy tafakkurni shakllantirishga tayyorlash va uslubiy tayyorgarlik ishlari Q.Shonazarov [13], S. Mahkamov [9], O.Davlatov [6], A.Ismoilov [8], R.Yarmatov [17] va boshqa olimlar ishlarida keltirib o'tilgan.

Muhokama. Tarixni o'qitish usullari qadimgi davrlardan buyon ijtimoiy, madaniy va texnologik omillar bilan rivojlanib kelgan. Qadimgi Misr va Mesopotamiya singari sivilizatsiyalarda yozma manbalar asosiy rol o'ynagan bo'lsa[3], o'rta asrlarda madrasalar va monastirlar ta'lim markazi bo'lib xizmat qilgan. Uyg'onish davrida ilmiy asoslangan yondashuvlar rivojlanib, manba tahlili va tarixiy hujjatlar bilan ishlashga e'tibor kuchaydi. Sho'ro davrida interaktiv usullar rivojlangan bo'lsa, mustaqillik yillarida zamonaviy texnologiyalar va milliy qadriyatlarga asoslangan pedagogik yondashuvlar joriy qilindi. Mustaqillik davrida ta'lim jarayonida milliy o'ziga xoslikni saqlash va rivojlantirishga katta e'tibor qaratildi. Tarix darsliklari va o'quv dasturlari milliy qadriyatlar va tarixiy ma'lumotlarning obyektivligiga urg'u berdi. Bunda ta'lim jarayonida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, tadqiqot metodlari, tanqidiy fikrlash va tahlil muhim ahamiyat kasb etdi. Texnologik rivojlanish ta'limda raqamli texnologiyalar, internet va multimedia vositalaridan samarali foydalanish imkonini yaratdi. Masalan, A.Askarov va H.Bobobekov kabi olimlar milliy tarixiy ta'limni rivojlantirishda ilmiy asoslangan ishlar amalga oshirgan [4]. Shuningdek, T.Toshpo'latov va Ya.H.G'afforovlar tarix fanlarini o'qitishda innovatsion usullarni rivojlantirib, bakalavriat talabalari uchun o'quv-uslubiy materiallar yaratishga hissa qo'shgan [14]. Ko'plab tadqiqotlar, jumladan, Q.R.Shonazarov tomonidan bo'lajak tarix o'qituvchilarini tayyorlashga qaratilgan izlanishlar, tarixiy tafakkurni shakllantirishda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik jihatlarini tadqiq qildi [13]. Shuningdek, S.T. Mahkamov ta'limda kurslararo uzviylikni ta'minlash asoslarini ishlab chiqib, o'quv jarayonining izchilligini ta'minlash uchun nazariy va amaliy tavsiyalar taklif qildi [9].

Ta'lim tizimida klaster yondashuvi uzluksiz ta'limni ta'minlash va fanlararo integratsiyani amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bu yondashuv maktabgacha ta'limdan boshlanib, oliy ta'limgacha bo'lgan barcha bosqichlarni izchil bog'laydi. Tarix fanlarini

o'qitishda integratsion yondashuv ta'lim mazmunini boyitish va izchillikni ta'minlash uchun asosiy mexanizm hisoblanadi. Ta'lim klasterlari tizimi o'quvchilarni tarixiy jarayonlar va madaniy yutuqlar bilan tanishtirishga, ularda tarixiy ong va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Ushbu yondashuvda o'quvchilarni faqat nazariy bilimlar bilan cheklamasdan, olingan bilimlarni amaliyotga tatbiq qilishga yo'naltirilgan mashg'ulotlar ham tashkil qilinadi. Ta'limda raqamli texnologiyalar, jumladan, xaritalar, jadvallar, hujjatlar va boshqa manbalardan foydalanish ta'lim jarayonini yanada jonli va ta'sirchan qilish imkonini beradi. Axborot texnologiyalari asosida o'quvchilarning mustaqil o'rganish ko'nikmalari shakllantirilib, bu bilimlarning chuqur o'zlashtirilishini ta'minlaydi. Ta'lim klasterlari davlat boshqaruvi va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash orqali ta'lim jarayonining uzviyligini ta'minlaydi. Bu tizimda maktab, akademik litsey, kasb-hunar maktablari va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida hamkorlik yo'lga qo'yiladi. Klaster yondashuvi o'quvchilarni kasbiy yo'naltirish, shuningdek, nazariya va amaliyotni integratsiyalash orqali ularning kelajakda ijtimoiy va professional moslashuvini osonlashtiradi. Klasterlarning samaradorligi ularning asosiy elementlariga bog'liq [15]. Bular vertikal va gorizontal aloqalar, axborot texnologiyalarining qo'llanilishi hamda davlat boshqaruvi va muvofiqlashtirish tizimidir. Maktablar va oliy ta'lim muassasalari o'rtasida vertikal va gorizontal aloqalar ta'limning barcha bosqichlarida uzviylikni ta'minlaydi. Axborot texnologiyalari esa ta'lim infratuzilmasini mustahkamlaydi va zamonaviy metodlarni amaliyotga tatbiq etishga imkon yaratadi. Davlat boshqaruv organlari klaster tizimlarini muvofiqlashtirish va qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim klasterlari zamonaviy ta'lim modelini yaratishda asosiy vosita sifatida xizmat qilib, ta'lim tizimining barcha darajalarida o'zaro bog'liqlik va uzviylikni mustahkamlaydi. Bu yondashuv ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash, shuningdek, ta'lim tizimining jamoat va davlat boshqaruvi bilan uzviy aloqalarini rivojlantirishga qaratilgan. Ayniqsa, tarix fanlarini o'qitishda bu yondashuv ilmiy va amaliy jarayonlarni uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Ta'lim jarayonida nazariya va amaliyotning bir-birini to'ldirishi ta'lim mazmunini boyitadi va natijadorlikni oshiradi. Hozirgi ta'lim jarayonida klaster yondashuvi integratsiya va innovatsiyalarni joriy qilish uchun samarali vosita bo'lib, uning samaradorligi uzoq muddatli strategiyalar va maqsadli rejalarga bog'liq [11]. Bu yondashuv ta'lim jarayonida har bir ishtirokchining faol ishtirokini ta'minlab, ular o'rtasida axborot almashish va mas'uliyat hissini kuchaytiradi. Maktab va oliy ta'lim muassasalari o'rtasidagi o'zaro aloqalar esa nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lashga xizmat qiladi.

Natijalar. Zamonaviy ta'lim tizimi jahon standartlari bilan uyg'unlashtirish maqsadida turli innovatsion yondashuvlarni talab qiladi. O'zbekiston ta'lim tizimida ham innovatsion usullardan biri sifatida klaster tizimi muhokama qilinmoqda. Bu tizim an'anaviy uzluksiz ta'limdan qay darajada farq qiladi va uning ta'lim samaradorligiga ta'siri qanday? Ushbu maqolada klaster tizimining ilmiy-metodologik asoslari tahlil qilinib, uning ustunliklari hamda amaliy ahamiyati ochib beriladi. Klaster tizimi ta'lim jarayonida fanlararo integratsiyani ta'minlashda samarali model hisoblanadi. Xususan, tarix fanini o'qitishda bu muhim ahamiyat kasb etadi, chunki tarix geografiya, adabiyot, san'at va falsafa kabi fanlar bilan chambarchas bog'liq. Uzluksiz ta'lim esa asosan bosqichma-bosqich yondashuvga tayanadi, bu esa fanlararo aloqalarni mustahkamlashda ba'zi cheklovlar tug'dirishi mumkin. Klaster tizimi esa ta'lim jarayonini birgalikda tashkil etishga asoslangan bo'lib, o'quvchilarda murakkab masalalarni

tushunish va ularni bir nechta fanlar yordamida tahlil qilish qobiliyatini shakllantirishda katta ahamiyat kasb etadi.

Klaster tizimi ta'lim jarayonidagi an'anaviy yondashuvlarga nisbatan innovatsion xususiyatlarga ega bo'lib, u ilmiy, amaliy va raqamli texnologiyalarni birlashtirish orqali ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish imkonini beradi. Bunday tizim jahon tajribasida keng qo'llanilmoqda. Xususan, Kembrij, Finlyandiya, Singapur va Avstriya kabi rivojlangan mamlakatlarda ta'lim samaradorligini oshirishda asosiy usullardan biri sifatida qo'llaniladi. Bu mamlakatlardagi klaster yondashuvi ta'lim jarayonidagi interfaollikni kuchaytirish, fanlararo aloqalarni mustahkamlash va o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim rol o'ynagan. O'zbekiston sharoitida bu tizimni moslashtirish ta'lim tizimida yangi metodik yondashuvlarni joriy qilish imkonini beradi.

Ta'lim jarayonida integrativ yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, tarix fanini integratsiya qilish ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarda keng qamrovli bilimlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Klaster ta'lim tizimi bu jarayonda asosiy mexanizmlardan biri sifatida qaraladi, chunki u fanlararo yondashuv, innovatsion texnologiyalar va kasbiy tayyorgarlikni ta'minlashni o'z oldiga maqsad qilib qo'yadi. Bu maqolada tarix fanlarini integrativ o'qitish jarayonidagi pedagogik shart-sharoitlar tizimli tahlil qilinadi. Klaster tizimi ta'lim jarayonini bir nechta asosiy obyektlar orqali muvofiqlashtirishni nazarda tutadi. U gorizontal va vertikal integratsiya asosida shakllanadi. Gorizontal integratsiya tarix fanini boshqa ijtimoiy va gumanitar fanlar bilan bog'lashni anglatadi, vertikal integratsiya ta'lim jarayonining turli bosqichlarini uzviy tarzda uyg'unlashtirishni ta'minlaydi.

Gorizontal integratsiya doirasida tarixni siyosatshunoslik, iqtisodiyot, arxeologiya, geografiya va psixologiya bilan uyg'unlashtirib o'qitish ta'lim jarayonini samaraliroq qilishga imkon beradi. Masalan, tarixiy jarayonlarni o'rganishda siyosiy munosabatlarni tahlil qilish, iqtisodiy tizimlar evolyutsiyasini tushunish, arxeologik yodgorliklarni tadqiq qilish, jug'rofiy omillarni o'rganish va jamiyat psixologiyasini hisobga olish tarixiy bilimlarni chuqurroq o'zlashtirish imkoniyatini yaratadi. Bunday yondashuv talabalarga tarixiy hodisalarning kompleks tarzda shakllanish sabablarini yaxshiroq anglash va ularni turli nuqtai nazardan tahlil qilishga yordam beradi.

Vertikal integratsiya esa ta'limning turli bosqichlari o'rtasida uzluksiz aloqani ta'minlashga qaratilgan. Maktabgacha ta'lim jarayonida tarixiy bilimlarni vizual materiallar orqali yetkazish, maktab davrida tarixiy hujjatlar va arxiv manbalar bilan ishlash ko'nikmasini rivojlantirish, oliy ta'limda esa ilmiy tadqiqotlar va mutaxassislik tayyorgarligiga e'tibor qaratish ta'lim jarayonining sifatini oshiradi. Shuningdek, ta'limning sanoat bilan integratsiyasini ta'minlash orqali muzeyshunoslik, madaniyatshunoslik va turizm sohalarida mutaxassislar tayyorlashga imkon yaratiladi [16].

Ta'lim jarayonida zamonaviy texnologiyalar va innovatsion metodlardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ta'lim platformalaridan (3D xaritalar, interaktiv muzeylar, virtual arxivlar) foydalanish, tarixiy jarayonlarni vizual simulyatsiya qilish (VR/AR muhitda tarixiy voqealarni o'rgatish), SCAMPER, OPVL, RAFT metodlari bilan manbalarni tahlil qilish ta'lim jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Klaster tizimi doirasida kasbiy yo'naltirilgan ta'limni tashkil qilish ham muhim ahamiyatga ega. Arxeologiya va yodgorliklarni tiklash markazlarida tarixiy yodgorliklarni tiklash, muzeyshunoslik va turizm sohalarida madaniy merosni tadqiq qilish, tarixiy media va axborot texnologiyalari orqali

raqamli muzeylar, tarixiy videolar va podkastlar yaratish talabalarni mehnat bozoriga moslashtirishga yordam beradi. Bunda pedagogik shart-sharoitlarni ta'minlashda ta'lim subyektlari o'rtasida hamkorlikni yo'lga qo'yish asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Maktab, universitet, ilmiy-tadqiqot muassasalari va sanoat integratsiyasi ta'lim jarayonini real hayot bilan bog'lashga yordam beradi. Fanlararo tadqiqotlar va jamoaviy ta'lim jarayonlarini tashkil etish ta'lim mazmunini yanada boyitishga xizmat qiladi. Innovatsion metodlar va raqamli ta'lim vositalarini joriy qilish ta'lim jarayonini samarali tashkil etishda muhim omil hisoblanadi. Tarixiy jarayonlarni virtual muhitda o'rganish, interaktiv darslar tashkil etish va manbalarni tahlil qilish metodlaridan foydalanish ta'lim jarayonini dinamik va qiziqarli qiladi. Shu bilan birga, fanlararo yondashuv va ta'lim jarayonida integratsiyani ta'minlash ta'lim subyektlari o'rtasida uzviy hamkorlikni rivojlantirish imkoniyatini beradi.

Xulosa qilib aytganda, tarix fanlarini klaster tizimida integrativ o'qitish ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish, o'quvchilarda tanqidiy va analitik fikrlashni rivojlantirish, ta'limning real hayot bilan bog'liqligini kuchaytirish imkoniyatini beradi. Innovatsion yondashuvlar, fanlararo hamkorlik, interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonining sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish imkonini beradi. Shu bois, ta'lim tizimida klaster modelini joriy etish va uning samarali faoliyatini ta'minlash kelajakda ta'limni rivojlantirish uchun ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lishi lozim. Ta'lim klasterlari uzluksiz ta'lim tizimini rivojlantirishda va tarix fanlarini o'qitishda muhim o'rin tutadi. Ular ta'lim sifatini oshirish, o'quv jarayonini izchil va samarali tashkil etish, shuningdek, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlash uchun mustahkam asos yaratadi. Klaster tizimi orqali tarixiy ongini rivojlantirish va madaniy merosni chuqur o'rganish ta'minlanadi. Shu bilan birga, bu yondashuv jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Shavkat Mirziyoyevning IHT TIVK 43-sessiyasining ochilish marosimidagi nutqidan <https://uza.uz/posts/55619>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni // O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari to'plami. – T, 2017.
3. Аҳмедов А., Ҳандамова М. Ҳиндистоннинг ёзилиш даври ва сабаблари. – Абу Райҳон Беруний. Ҳиндистон. – Танланган асарлар. II жилд. Арабчадан А.Аҳмедов ва А.Расулов таржимаси. Сўзбоши, таржима, изоҳлар ва кўрсаткичлар муаллифи А.Аҳмедов, М.Ҳандамова. – Т.: "Ўзбекистон" НМИУ, 2022.
4. Asqarov A. O'zbekiston mustaqilligi sharoitida tarix fanining vazifalari.- "O'zbekistonda ijtimoiy fanlar". 1992. № 7-8.
5. Ботирова Ш.И. Абадий таълим кластери . Монография. –Т.: 2021 й.
6. Давлатов О. Ғ. Талабаларда ахборот хавфсизлигини таъминлаш компетентлигини тарихий-маданий мерос воситасида ривожлантириш. Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати. Тошкент. 2018.
7. Ходжамкулов У. Педагогик таълим кластери (Тошкент вилояти тажрибаси). Монография. –Т.: Университет, 2020 й.
8. Ismailov A.F. Akademik litseylarda tarix fanini o'qitishning innovatsion texnologiyalarini takomillashtirish: Avtoref. ped.fan.bo'yicha fal.dok. – Toshkent, 2018.
9. Mahkamov S.T. Tarix ta'limida kurslararo uzviylikni ta'minlashning didaktik asoslari (7-sinf tarix kurslari misolida): Ped. fan.nom. ...dis. – T., 2005.

10. Mardonov, Sh., Toshtemirova, S., Ahmadjonov, B., & Koshanova, N. (2020). Structure and Mechanisms of Action of The Educational Cluster. International Journal of Psychological Rehabilitation, 27(07), - P. 8104-8111.
11. Мухамедов Ғ.И, Хўжамкулов У.Н., Тоштемирова С.А. Педагогик таълим инновацион кластери / монография -Т.: Университет, 2020. 280 б.
12. Mukhamedov, G., Khodjamkulov, U., Shofkorov, A., & Makhmudov, K. (2020). Pedagogical Education Cluster: Content and Form. Theoretical & Applied Science, 01(81), - P. 250-257.
13. Шоназаров Қ.Р. Бўлажак тарих ўқитувчиларини мактаб ўқитувчиларида тарихий тафаккурни шакллантиришга тайёрлаш. П.ф.н. илмий даражасини олиш учун ёзилган диссертация. Тошкент. 2002.
14. Toshpo'latov T., G'afforov Ya. Tarix o'qitish metodikasi. (bakalavriat yo'nalishidagi talabalar uchun o'quv qo'llanma). - Toshkent: O'zMU - Universitet, 2002.
15. Тоштемирова, С.А. (2022). ТАРИХ ЎҚИТИШ МЕТОДИКАСИ ПЕДАГОГИК ФАН СИФАТИДА. Academic Research in Educational Sciences, 3(2), 398–406.
16. Тоштемирова, С. (2022). ТАЪЛИМ КЛАСТЕРИНИНГ ПЕДАГОГИК СТРАТЕГИЯЛАРИ: ТАЛАБ ВА ТАКЛИФ. Academic Research in Educational Sciences, 3(3), 257–267.
17. Ярмагов Р.Б. Бўлажак тарих ўқитувчиларинг ўқув-илмий-тадқиқот ишларини такомиллаштириш. п.ф.д. дисс... автор... Тошкент. 2018.
18. Usarov. J. Using Teaching Methods for Development Student Competencies // International Journal of Progressive Sciences and Technologies, 2019. 15(1), -P. 272-274.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).